

HÅLLBAR UTVECKLING I SKOLAN

Ett program för hållbar utveckling

Hållbar utveckling – ett projekt för hela skolan

Målet för en hållbar utveckling är att garantera hälsosamma, trygga och rättvisa livsmöjligheter för nuvarande och kommande generationer samt att trygga den ekologiska bärkraften i miljön och bevara den biologiska mångfalden.

Skolornas och läroanstalternas uppgift är ge eleverna möjlighet att utveckla **en hållbar livsstil**. Medborgare som tar ansvar för medmänniskor och miljö följer principerna för hållbar utveckling både i vardagen och på jobbet.

Ett program för hållbar utveckling är ett arbetsredskap för att målmedvetet och systematiskt integrera inläringen av en hållbar livsstil i undervisningen och skolvardagen. Denna handledning ger förslag till hur hela skolgemenskapen kan delta i att bygga upp programmet.

Hållbar utveckling ingår i beskrivningen av ämneshelheterna och i värdegrunden för läroplanen för den grundläggande utbildningen.

"De mänskliga rättigheterna, alla människors lika värde, demokrati, en vilja att bevara naturens mångfald och omgivningens livskraft samt tolerans och vilja att slå vakt om den kulturella mångfalden är de värden som den grundläggande utbildningen skall gestalta och förmedla. Den skall också främja social gemenskap, ansvarskänsla och respekt för individens friheter och rättigheter."

(Grunderna för läroplanen för grundläggande utbildning 2004)

Ett program för hållbar utveckling

Arbetet med hållbar utveckling ska vara långsiktigt och utvecklas kontinuerligt. Elevernas delaktighet och samverkan med aktörer utanför skolan är en väsentlig del av undervisningen i hållbar utveckling. Skolorna genomför arbetet enligt sina egna förutsättningar.

Ett program för hållbar utveckling underlättar planeringen av själva arbetet!

Ett program för hållbar utveckling ska innehålla skolans mål för hållbar utveckling i undervisningen och i skolans vardag. För att programmet ska kunna genomföras väl ska det innehålla gemensamma överenskommelser om åtgärder, ansvar, tidtabeller, resurser och uppföljning. Programmet ska årligen följas upp med hjälp av självutvärdering.

Skolans värdegrunder och verksamhetsprinciper för hållbar utveckling ska också ingå i programmet, eller i t.ex. skolans verksamhets- eller läroplan. Dokumentera också hur arbetet ska organiseras och på vilket sätt eleverna och skolpersonalen ska delta i arbetet.

Rektorssynpunkten

Non scholae sed vitae discimus.

Precis. Vi lär för livet, och det är just det hållbar utveckling går ut på. Vi gör oss en föreställning om en möjlig värld. För detta behöver eleverna hållbara tankar och hållbar verksamhet – redskap för ett gott liv. Skolans rektor har en viktig roll i arbetet med hållbar utveckling – både som aktör och som stödperson. Att min skola har gått in för att jobba med hållbar utveckling är för mig ett glädjebudskap och en möjlighet att göra skolarbetet mer mångsidigt – ett verktyg för utveckling. Med sikte på framtiden.

Hannu Rautanen
Piispanlähteen koulu, S:t Karins

Så här når skolan resultat

1. Tillsätt en arbetsgrupp

Börja med att bilda en arbetsgrupp som består av lärare i olika ämnen och representanter för övrig personal och om möjligt också elever. Välj tillsammans läsårets tema för hållbar utveckling (exempel på sid 7).

Eleverna kan också delta i arbetet via en separat elevgrupp för hållbar utveckling, via Grön Flagg-rådet eller elevkåren.

2. Kartlägg utgångsläget

Årets arbete inleds med en kartläggning av utgångsläget där eleverna deltar. Kartläggningen kan t.ex. gälla på vilket sätt temat kan integreras i undervisningen eller skolans vardag.

Energitemat kan t.ex. handla om att mäta energiåtgången i elmätaren och kartlägga apparater som är påslagna i onödan. Elever och lärare deltar i en enkät om energikunskap.

För att lyckas behöver skolan in

- en arbetsgrupp för hållbar utveckling
- egna gemensamt fastställda regler för
- en praxis för hur det årliga programmet görs upp och uppdateras
- metoder för hur eleverna och hela per i arbetet med hållbar utveckling

Efter det första året lönar det sig att höja ribban för målsättningen: starta t.ex. en separat elevgrupp för hållbar utveckling och behandla temat ur flera synvinklar.

5. Kartlägg resultatet

Den kartläggning som gjordes i början av läsåret upprepas i slutet för att resultaten ska kunna bedömas. Därefter väljer skolan ett nytt tema för följande läsår.

3. Planera programmet

Utifrån kartläggningen planeras mål och åtgärder i programmet. Både personalen och eleverna deltar i planeringen. Lärarna utarbetar gemensamt olika sätt att integrera temat i undervisningen.

Exempel

Mål: Öka lärarnas och elevernas energimedvetenhet samt minska skolans elkonsumtion med 10 % under läsåret.

Åtgärder: Kontroll av lampor och datorer som är påslagna i onödan. Kontrollen utförs av eleverna. Temat integreras i undervisningen i miljö- och naturkunskap, gymnastik och modersmål. Skolan deltar i Energisparveckan.

ledningsvis

i skolan
r hållbar utveckling i skolan
et för hållbar utveckling

sonalen integreras

Energitemat: Samarbetsparter kan t.ex. vara kommunens teknik- och miljösektor, Motiva, forskningsinstitut eller energibolag.

4. Genomför temat

Se till att temat fungerar, att det är synligt i skolvardagen, att eleverna deltar och att samverkan med organisationer och aktörer utanför skolan fungerar. Arbetet för hållbar utveckling ska pågå hela läsåret.

Se till att alla i skolan medverkar genom att informera i rätt tid och på rätt sätt. Berätta om arbetet med hållbar utveckling för eleverna, personalen, föräldrarna och samarbetsparterna. Eleverna är viktiga informationsspridare.

Hållbar utveckling i undervisningen

Hållbar utveckling som tema i olika läroämnen hjälper eleverna att se hur naturen, ekonomin och samhället fungerar och hur de hänger ihop. Samtidigt får eleverna ökad förståelse för hur viktigt det är med samverkan när frågor kring hållbar utveckling ska behandlas och lösningar utarbetas.

Det är viktigt att kunskaper och färdigheter också lärns in i praktiken i inlärningsmiljöer utanför skolan. Genom erfarenheter fördjupar eleverna sitt förhållande till miljön, och frågan om hållbar utveckling får en personlig betydelse. När eleverna får vara med i arbetet lär de sig samtidigt viktiga och nödvändiga färdigheter för samverkan och delaktighet.

Ämneshelheterna ger lärarna goda möjligheter till gemensam planering där hållbar utveckling kan integreras i undervisningen!

Exempel på hur hållbar utveckling kan ingå i läroämnena

Miljö- och naturkunskap, biologi, geografi

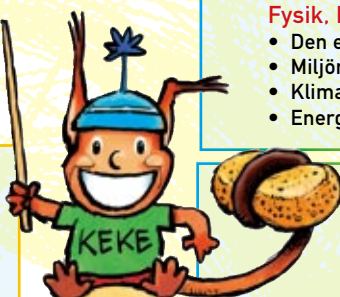
- Hur fungerar naturen
- Människan och naturen
- Miljöproblem
- Naturundersökningar

Bildkonst, slöjd och textilarbete, musik

- Tolkning av förhållandet till miljön
- Återvinningsmaterial
- Ökad trivsel genom elevarbeten

Gymnastik, hälsokunskap, huslig ekonomi

- Rökning och berusningsmedel
- Hälsotion
- Mat och hälsa
- En trygg skolväg

Fysik, kemi, matematik

- Den ekologiska ryggsäcken
- Miljömärkning av varor
- Klimatförändringen
- Energibesparing

Historia och samhällslära

- Hur fungerar samhället
- Lokalhistoria
- Möjligheter att påverka

Modersmål, språk

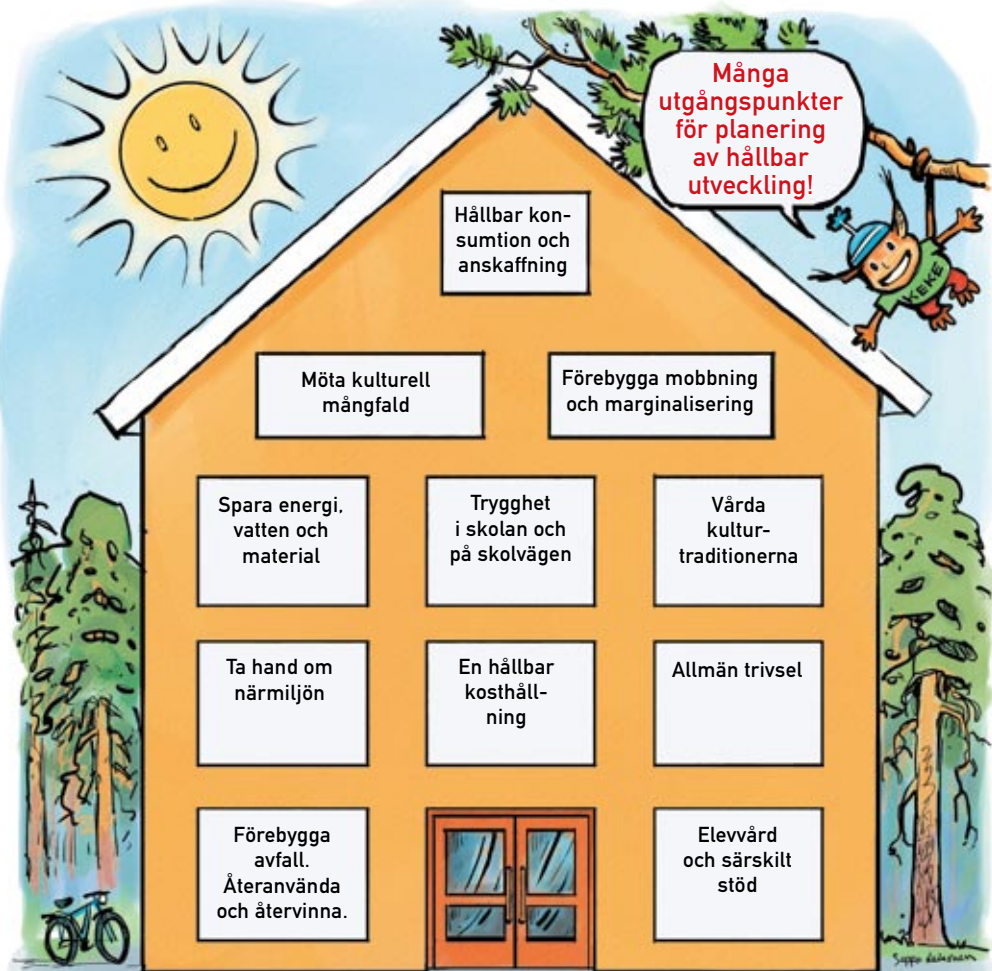
- Globalt ansvar
- Etiska diskussioner och roller
- Hållbar utveckling i olika länder

ALLA LÄROÄMNA

- Klimatförändringen
- Trafik och resor
- Närmiljön
- Näring och matproduktion

Livsåskådningsämnen

- Den hållbara utvecklingens etik
- Värderingar för ett gott liv
- Värdepluralism

Hållbar utveckling i vardagen

En hållbar utveckling har flera olika dimensioner: ekologiska, sociala, ekonomiska och kulturella, som alla är en del av skolans vardag. Grunden för all hållbar utveckling är ansvar för miljön. Men hållbar utveckling innebär mycket mer än sopsortering och energisnåla lampor; här ingår också bl.a. alla de skolprojekt som gäller social och kulturell hållbarhet.

Hållbar utveckling – för oss alla

Finland har en riksomfattande strategi för fostran i hållbar utveckling, enligt vilken alla utbildningsorganisationer ska ha ett eget verksamhetsprogram för hållbar utveckling före år 2010. Dessutom ska 15 procent av daghemmen, skolorna och läroanstalterna ha fått en extern utmärkelse för sitt arbete för hållbar utveckling före år 2014.

Det finns också en hel del hjälp och stödmaterial för arbetet. Grön Flagga-programmet och Oppilaitosten kestäväen kehityksen sertifiointi (OKKA) står till tjänst med stöd, material och utbildning samt möjlighet till nätverkssamarbete. Båda organisationerna ger också externa utmärkelser för ett mångsidigt arbete för hållbar utveckling. Dessutom ordnas fortbildning i hållbar utveckling av många organisationer och läroanstalter och av Utbildningsstyrelsen.

Information om hållbar utveckling och handledningen i pdf-format

Kestäväen kehityksen teemasivusto (på finska): www.edu.fi/teemat/keke

Grön Flagga: www.naturochmiljo.fi > Grön Flagga

Oppilaitosten kestäväen kehityksen sertifiointi (på finska): www.koulujaymparisto.fi

Suomen Ympäristökasvatuksen Seura (på finska): www.ymparistokasvatus.fi

Huvudstadsregionens Återanvändningscentral Ab: www.kierratyskeskus.fi > Swe > Miljöskolan

Suomen ympäristöopisto SYKLI (på finska): www.sykli.fi

Handboken "Kestävä elämäntapa" (på finska): www.oph.fi > julkaisut > maksuttomat

KIERRÄTYSKESKUS

Hyria

OPPIMISYMPÄRISTÖT

441 194
Painotuote

Arbetsgrupp: Aino Alasentie, Erkkä Laininen, Katja Viberg, Marja-Leena Loukola, Risto Tenhunen, Kati Lundgren, Saara Susiluoma, Juulia Tuominen, Kirsi Verkka. Bilder: Seppo Leinonen. Layout: Sanna Saastamoinen. Finansiering: Projektet 4V: Välitä, Vaikuta, Viihdy, Voi hyvin – Yhteisöllisyys ja hyvä elinympäristö, projektet Oppilaitosten kestäväen kehityksen kriteerien ja ohjelmien maastouttaminen. Översättning: Esbo stads översättningstjänst / Susann Uggeldahl.